05/12/2018

Слово на Негово Високопреосвещенство Видински митрополит Даниил на св. литургия по повод годишнината на Екзарх Антим I

В името на Отца и Сина и Светия Дух!

Ваши Високопреосвещенства,

Ваши Преосвещенства,

Боголюбиви отци,

Обични в Господа братя и сестри,

„Сине Давидов, помилуй ме!... Сине Давидов, помилуй ме!... Господи, Сине Давидов, помилуй ме!” – така е викал човекът, за когото чухме в светото литургийно Евангелие днес, който стоял край градските порти на град Йерихон (както са тук Стамбул кадия и другите порти, които са били в стените на крепостта), стоял и просел милостиня и когато чул, че се

приближава една тълпа от хора, попитал кой идва и му отговорили: „Исус от Назарет”, той тутакси скочил, хвърлил дрехата си и завикал: „Иисусе, Сине Давидов, помилуй ме!”. Онези, които вървели напред, мислейки, че той проси милостиня, иска пари, за да не прави труд на Господа, му казали да мълчи, но той още по-силно завикал: „Сине Давидов, помилуй ме!”. Този незрящ човек минавал през онези, които искали да го спрат, проправял си път през множеството хора, които идвали, и викал: „Иисусе, Сине Давидов, помилуй ме! ”. Трогателна гледка! Господ Иисус Христос, виждайки всичко това, казал: „Доведете ми го!”. И когато довели слепия човек пред Господа, Той го попитал: „Какво искаш да ти сторя?”. Тутакси слепият човек отговорил: „Господи, да прогледам!” И Господ му отговорил: „Прогледай, твоята вяра те спаси”. И с тези думи се отворили зениците на незрящия и той отново започнал да вижда със своите очи, прославил Бога и тръгнал след Господа.

Какво е представлявал този човек, братя и сестри? Един безпомощен човек, който не е могъл да изкарва насъщния за себе си, който не е могъл да се грижи сам за себе си, не е могъл да се премести от едно място и да отиде до дома си, ако някой не му помогне; действително една умилителна картина – един безпомощен човек, който съзнава своята немощ. Може би когато се е случило да загуби зрението си, той е ходил, търсил е начини да изкарва прехраната си, но е виждал своята безпомощност и нищо друго не му е останало, освен да проси, дано се смили някой над него. Но той е слушал за чудесата, които върши Господ Иисус Христос – а вярата, казва св. апостол Павел, идва със слушане. Защото този сляп човек, който, като всеки един израилтянин по онова време, всяка събота е слушал Закона, знаел е за обещанието, което Господ е дал на св. цар Давид, че ще постави на неговия престол цар, който ще царува вовеки и царството му няма да преминава към друг, както е при земните царе. Този човек много добре е знаел кой е цар Давид. (Днес археолозите откриват крепостите, където е живял, папируси, пергаменти, където са псалмите, които е писал). И за този човек, както и за всеки един израилтянин това обещание, дадено от Господа на св. цар Давид, е свято пазено, те са очаквали идването на този Цар, на Месия, на Христос, Който ще спаси света. (Днес евреите продължават да очакват сина Давидов, защото не вярват, че Господ Иисус Христос, Той е обещаният Спасител, Той е Христос, бидейки потомък на цар Давид и извършвайки всичко това, което е извършил в земния си живот; те не приемат, отхвърлят това, че Той е обещаният Спасител, отдават всички чудеса на Господа на някаква магическа сила, на някакви гадания, но не Го приемат и очакват друг човек да дойде.)

Малко по малко незрящият човек е живял с тази вяра. Като всеки един израилтянин е очаквал идването на Христос и когато слушал как цели тълпи от околните държави идвали, как неми проговарят, как куци прохождат, как възкресява мъртви, как заповядва на морето и то се укротява, този човек е разбрал, че е дошло време, защото никой от пророците в старо време не е вършил такива чудеса. А ето Господ Иисус Христос: довеждат пред него бесновати и само с една дума бесовете с крясък излизат, изповядват: „Ти си Христос, Ти си Синът на Живия Бог", макар че Той непрекъснато им е забранявал да свидетелстват за това, защото не искал да приема свидетелство от измамните бесове. Но този слепец си е давал сметка, че е дошло времето и от немощен е станал силен. Станал е силен, защото е възприел вярата. Знаел е колко е търсил да се излекува, виждал е, че не е възможно това, обаче виждал е и силата, която е имал Господ. И е възприел, чрез вярата си е усетил тази сила, която Господ има и която чрез Духа Светий се засвидетелства в човешкото сърце. Този човек е усетил тази сила и е повярвал, че е дошъл Спасителят на света и от един безпомощен човек, който не е могъл да се погрижи достатъчно за своите нужди, той, когато се опитвали да препречат пътя му и да го накарат да млъкне, той отстранил всички пречки, защото знаел, че единственото негово спасение е това да получи милост от Бога и затова Го изповядал. Първоначално викал: „Иисусе, Сине Давидов!", а когато Господ го попитал: „Какво искаш да ти сторя", той казал: „Господи, да прогледам", защото знаел – в псалмите, които св. цар Давид писал, има такъв стих: „Каза Господ на моя Господ: Седи от дясната Ми страна, докле туря Твоите врагове подножие на нозете Ти" и се знае, че това пророчество, тези стихове се отнасят за Месия и сам св. цар Давид чрез Духа Светий нарича Месия Господа. И с това слепецът засвидетелствал, че изповядва и вярва в този човек, който стои пред него, че това е Синът Божий, обещаният от Бога Спасител на света.

Днес също тъй имаме много такива примери – както на хора, които са приели и са повярвали в Господа, тъй и на такива, които не приемат това свидетелство и очакват някакво друго спасение за себе си. Някои очакват спасение в парите, други очакват спасение в славата, трети очакват спасение в някакви удоволствия, спасение от скуката, спасение от мисълта, че сме временни тука, на земята – човек търси да премахне тази мисъл, не иска да отговаря защо живее, не иска да се занимава с такива сложни въпроси, да дава отговор за смисъла на своя живот и чрез различни неща се опитва да се спаси от този въпрос, да проживее някакси този живот. А пък после – „Аз ли съм този, който ще разреши всички въпроси, с мен ще стане

това, което става с всички хора” – така разсъждават някои. Но така разсъждавали и юдеите, които отхвърлили Господа и още очакват някакъв друг спасител, друг месия, какъвто ние знаем, че няма да дойде. Но който – и Господ е казал, че ще дойде – е друг: лъжемесия, лъжехристос, лъжеспасител. Много от евреите днес го очакват, но и светите отци ни казват, че той ще бъде този лъжемесия. Кога ще стане това – дали ще дойде в наше време или в поколенията след нас, ние не го знаем, само виждаме някои признаци, сред които е разпространението на лъжата в огромни размери. Лъжата човек да открадне и да живее, сякаш не е откраднал, човек да лъже и да живее сякаш в честни отношения със своите близки, да се представя, че е свършил някаква работа, която не е свършил, и така да се облагодетелства за нещо, което не е придобил, не е заслужил. Тези неща ги има от много отдавна. Но в последно време се явява лъжата в много по-големи размери: човек, който се е родил момиче, а възприема себе си като момче и иска да бъде момче, нарича себе си момче, и човек, който се е родил момче, иска да бъде нещо друго и така се мисли, и така се представя – така лъжата стига до такива размери, че се преобръщат и понятията, преобръща се и самият човек, като в такъв случай вече не е в състояние да изпълнява своето предназначение – да бъде Божий образ. Защото казваме така: има безчовечни постъпки: да отраднеш, да проявяваш жестокост, да проявяваш коравосърдечие – това са постъпки нечовешки. Защо? Защото не отговарят на заповедите в Закона, които Господ ни е дал. И обратно – когато проявяваме човещината, когато проявяваме добротата, когато проявяваме милостта, когато сме честни и постъпваме така, както Господ ни е казал, ние тогава действително влизаме в човешкото си достойнство и заслужаваме името си, с което се именуваме – човек. Защото човекът е образ Божий.

Казваме, че светото Евангелие е винаги ново и актуално и винаги има връзка с нас, независимо в кое време живеем. Този кратък и поучителен евангелски текст също тъй се отнася и за нас, и за настоящия момент, в който сме се събрали всички тук, за да почетем паметта на приснопаметния Български екзарх Антим Първи, който е и Видински митрополит, във връзка със 130-годишнината от неговото упокоение. Приснопаметният Екзарх Антим Първи по същия начин е видял себе си като слаб човек, човек, който със свои собствени сили не е в състояние да направи много, и затова не е предпочел да разчита на своите сили – той се е отрекъл от себе си. Защото в ранна възраст той отишъл в манастира „Хилендар” – преди това и в други манастири на Света гора, – но там приел монашески постриг, там се отрекъл от себе си, отрекъл се от света, от всичко онова, което е светът – гордостта, привързаността към материалните неща. И ето, видял е немощта на

човешкото естество, обаче е видял и силата на Бога. И пред семейния живот, пред кариерата, пред напредъка в някоя професия той е предпочел да вложи своето упование, своите сили в служба на Бога и негова радост да бъде действително общуването с Господа в Светия Дух. Счел е това за повече от всичко онова, което този свят може да му предложи. И малко по малко в това отречение от себе си Екзарх Антим Първи е възраствал в изпълнението на Господните заповеди и в съвършенство е усвоил добродетелта на добродетелите, царицата на добродетелите – любовта. Колко примери имаме! Всички знаем толкова известни цитати от него, в които се вижда отречението му от себе си, а и мисълта за смъртта, която не поражда у него страх или отчаяние, а готовност да вложи всичко от земните си сили, всичко, което има, да го вложи в служба на Бога и на ближния. Той е намирал в това удовлетворение, отговор на това, което душата му е желаела, виждал е благодатта, която носи със себе си това себеотречение, тази саможертва и не само че не се е страхувал за себе си в трудните моменти, а е проявявал такова мъжество, пред което днес ние благоговеем. Защото какво значи това да бъде в столицата на Османската империя, когато 50-ина години преди това при гръцкото въстание турците обесват патриарх Григорий? Той много добре знае какво може да се случи с него, когато представя всички свидетелства за зверствата на турците при потушаването на Априлското въстание. В лицето им ги показва тези свидетелства, когато правителствените им комисии опитват да изкарат нещата не така, както са били в действителност. Екзарх Антим Първи безстрашно свидетелства за това. Не се бори, не посяга, не кълне, не заплашва, не осъжда – просто свидетелства за истината, стои мъжествено и гледа султана, гледа великия везир, гледа всички хора с открито лице, защото говори истината и не се страхува да каже тази истина. Виждаме, че нищо земно не го е свързвало. Защото, ако е имал малко страх, ако е имал малко себелюбие, ако е имал малко привързаност към нещо материално, той не би имал това мъжество, би треперил, би мислил какви политики да прави, но не би имал това мъжество, когато искат от него да се яви в Народното събрание, да подпише благодарствен адрес… колко настоявания от колко хора, какъв натиск е било! Знаел е какво ще последва, ако не направи това, което искат от него, но той е бил готов, носил е присъдата в себе си, както св. апостол Павел казва: „Носехме смъртната присъда в себе си, за да се надяваме не на себе си, а на Господа”. И през всичките тези смъртни заплахи, през всичките тези трудности Господ превежда и запазва своя раб, и чува молитвата му. Защото делото екзарх Антим Първи не го прави за себе си, не го прави необосновано; той знае, че представлява цял един народ и няма право да отстъпва от

правата на този народ, и смело застава там като един защитник. А както четем в Стария завет, когато Мойсей, когото Господ е поставил за водач на израилския народ, води народа през пустинята, Господ му заповядва да изтреби от земята, по която върви, племето на нечестивия цар Амалик, което е извършило с изключителна жестокост изключително безчовечни неща. В тази битка Господ казва на Мойсей: „Иди на планината, разпростри ръцете си и се моли, докато тече сражението". И свидетелства Свещеното писание, че колкото пъти Мойсей се измарял и отпускал ръцете си, толкова нечестивите надделявали. Колкото пъти, когато събирал сили, повдигал ръцете си, толкова народът му имал надмощие, а накрая двама помощници държали ръцете му изправени в молитва към Бога и така окончателно сразили враговете. Колко пъти Мойсей е спасявал този народ, когато са проявявали послушание! Един единствен човек, но Божий човек, когото Господ чува и заради когото Господ запазва всички. Така и Екзарх Антим, когато е сам, когато едни искат от него едно, други – друго, трети – трето, руснаците – четвърто, той отстоява интереса на своя народ, доколкото му е възможно, и Господ чува, благославя трудовете му и спомага да се осъществи онова, което Екзархът и целият народ желаят. Докрай виждаме, от началото на неговото отречение до края на живота му виждаме тази нишка на самоотречението, не възлагане на някакво упование на себе си, а оставянето на Бога на пълното упование. И когато повторно се завръща след пребиваването му в заточение, екзарх Антим не пожелава отново да заеме екзархийския трон. Отива, приема си катедрата във Видин и изпълнява всичко онова, което народът му възлага, като председателства Учредителното събрание и Първото Велико народно събрание и служи като кириарх на Видинска епархия.

Знаем и през Сръбско-българската война мъжеството, което проявява екзарх Антим – да остане с народа въпреки опасността, въпреки обстрела, защото за него не е достойно да напусне: пастирът трябва да падне там, където пада народ и войска. А накрая, когато всичките си сили е раздал, когато целия си живот е проживял за своя народ, за своето паство, когато идва време да предаде Богу дух, той пише своето завещание и всичко онова, което Бог му е дарил за удовлетворяване на земните потребности, той го оставя отново на паството си, за полза на народа ни.

Виждаме за колко неща, които е вършил екзарх Антим, имаме да му благодарим.

Той е бил изряден духовник и знаейки неговия живот, ние твърдо вярваме, че

той предстои пред Божия престол и както тогава се е молил, продължава да се моли. Защото в Свещеното писание свидетелства: „Любовта никога не отпада”. Любовта никога не отпада. И той продължава с любов да се грижи, да ходатайства, да се моли за всички нас.

Вечна и блажена да бъде паметта на Екзарх Антим Първи и по неговите молитви Господ да ни прощава и на нас съгрешенията и да ни подкрепя да следваме пътя, който той ни завеща!

Амин!